Miloslav J.

Breuer

OSUDNÝ PAPRSEK

a další povídky raného česko-amerického spisovatele

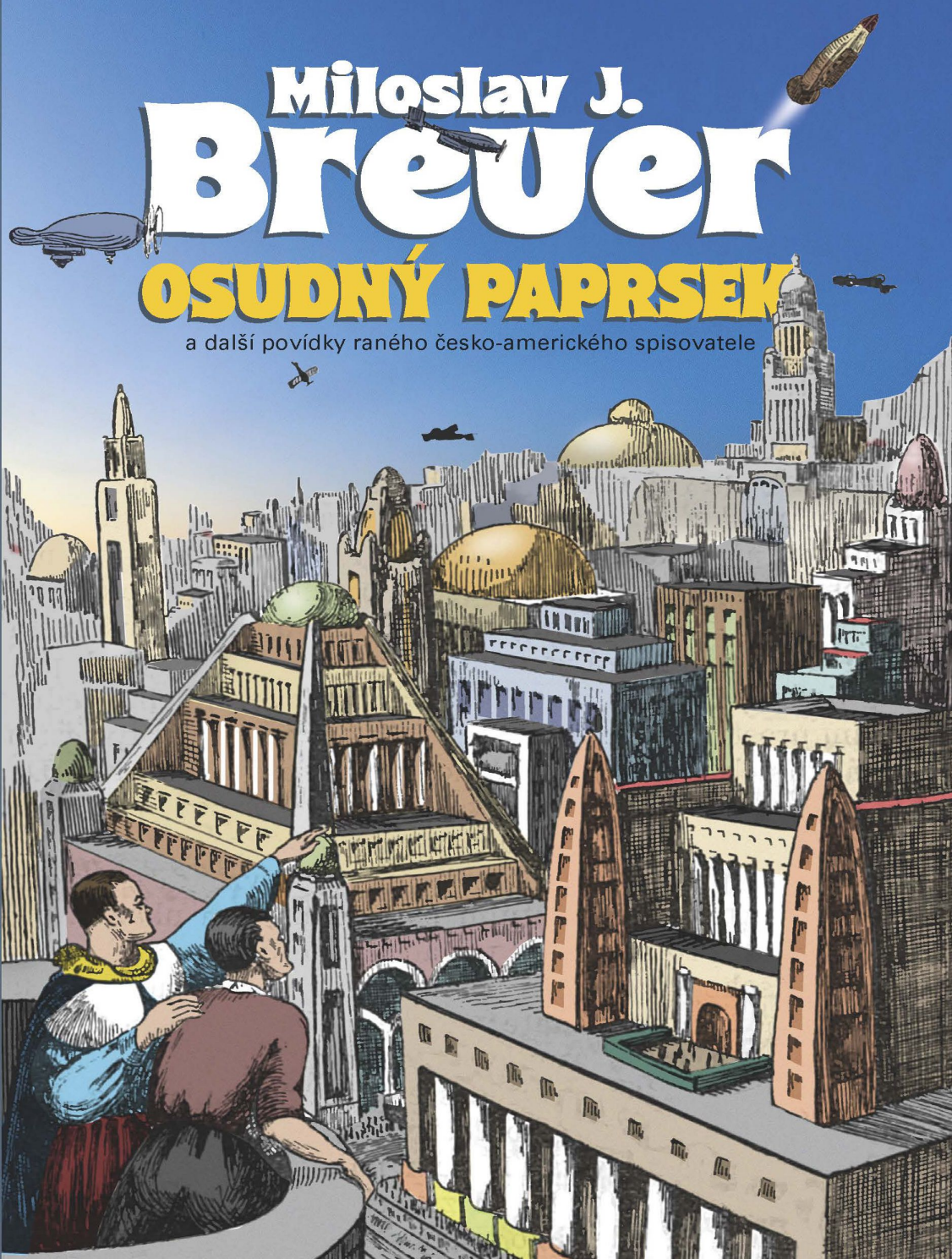

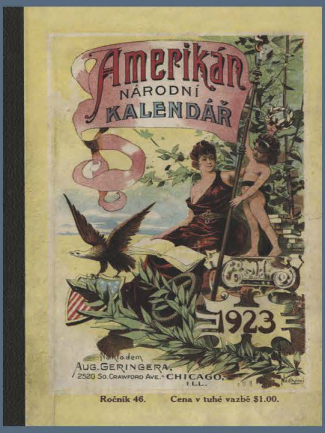

Povídky Miloslava J. Breuera vycházely česky v krajanském kalendáři Amerikán, který vycházel v Chicagu.

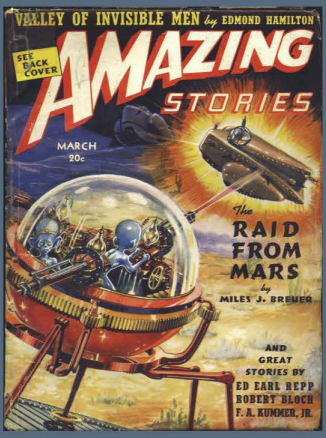

Miles J. Breuer – jediný český autor, který se kdy objevil na obálce amerického pulpového magazínu – byl na přelomu 20. a 30. let kmenovým autorem Amazing Stories.

NOVÁ VLNA

U RADIOGRAFA.

Povídka od Miloslava J. Breuera.

Když jsem byl ještě mladým začátečníkem v Chica- a měl jsem úřadovnu na Ashland Boulevard, byl jsem en večer na zábavě v síni Libuše. Dal jsem se náho- do řeči s mladým mužem, který seděl naproti mne u lku. Měl kotvový odznak v dírce u kabátu a choval se o důstojník. Tuším že mne oslovil nejdříve.

"Všimnul jsem si, že vám říkají doktore," pravil; rozumíte X-paprskům?"

"To jest můj zvláštní obor," odvětil jsem.

"Řekněte mi, bylo by možno viděti diamant pomocí paprsků?" Hleděl s napjetím na mne, jakoby byl úplně zapomněl na lidi kolem nás a na tanec a hudbu v pozadí.

"To záleží na tom, v čem leží — totiž skrze co na něj

Světoborný nález Majka Gruntoráda.

Pro kalendář Amerikán napsal Dr. Miloslav J. Breuer.

Matěj Gruntorád rozmrzele kopl do chomáče stříbrošedé šalvěje.

"Bylo to hloupé ode mne," bručel pro sebe, "rozzlobiti se na Ka Mohl jsem pozorovat, že mne má stále ráda. Kdo to může míti ho zlé, když jde raději s hochem, který má příjemné způsoby, krásně s a dělá vše, aby se jí zalíbil? Dnešní dobou nelze už ovládati d křikem. Proč vždycky dělám tu nepravou věc?"

Jak utekla chimaera.

Pro kalendář Amerikán napsal Dr. Miloslav J. Breuer.

PADĚLANÉ ŽITÍ.

Pro kalendář "Amerikán" napsal dr. Miloslav J. Breuer, Lincoln, Nebraska.

Bylo půl dvanácté v noci. Ve filmovém divadle "Lyric" v městečku Plzni v Nebrasce se zavíralo. Poslední párek návštěvníků se již před čtvrt hodinou odebral do Ploužkovy lékárny na občerstvení, zmrzlinu, limonádu, nebo něco silnějšího. Lumir Jelínek, mla-

Lumir vyšel po schodech třetí poschodí budovy divadla odemkl pečlivě uzamknuté dvé Zadíval se ve velké místnosti, ujímající celé poschodí, na sku nu rů lo lze je fil

VYLÉČENÁ RAKOVINA.

Pro Duch Času napsal Dr. Miloslav J. Breuer, Lincoln, Nebr.

"Tak ty opravdu myslíš, že já bych ti mohl být nějakým způsobem prospěšným!" zvolal můj strýc, a vypnul prsa. Já jsem byl celý zoufalý nad o kterém jsme právě jed- jsem si příliš nevšímal je- í. Jako každý mladý lé- jsem, že vybudování neb dobré pověsti záleží jen na ém případě.

te si na chvilku sedl," pra- povím vám o tom." Usa- dil pohodlně a dal si nohy tůl; a aby měl pro ně na musel odšoupnouti hroma- lékařských časopisů. Jeho l byl do nebe volající hrůzou! jsem mu to, od té doby co stal jeho společníkem, ale Byl to kus takového starodáv- raburdí, asi sedm stop vyso- ného ořechového dřeva, které ylo čistěno od svého zrození; ylo několik polic na knihy. a řada přihrádek naplněných dopisy a papíry, na nž y se jistě po čtvrt století ne-

Kamenná kočka.

Povídka od dra. Miloslava J. Breuera.

Četli jste o tvrdých českých palicích. Události o nichž jste četli, měly za jeviště půdu českou, a za kulisy chalupy některé české vesnice. Já, jenž jsem českou vlast nikdy nespatřil, budu vyprávěti o tvrdé české palici v době draně přítomnosti, v nesmírném moderním městě bzučícím obchodem a vědou; a nebudou v něm sedláci a panímámy, nýbrž lidé, již měli mysle cvičené a ruce ob-

Člověk bez hladu.

Povídka od dra. Miloslava J. Breuera.

Po svém návratu ze studií v Praze a Vídni, rozhodl jsem se započíti praksi v českém Chicagu, i zařídil jsem si úřadovnu na západní 26. ulici. Brzy potom jsem obdržel první profesionelní návštěvu, v osobě silné mladé dámy, neveřejné dobrého mého přítele, doktora Volného. Srdečně jsem ji uvítal, neboť jsem již dávno neviděl ani ji, ani jejího manžela. Zdála se býti velice znepokojenou. Dlouho nerozhodovala.

"Pane doktore," pravila mi, "přicházím k vám jako k příteli a jako k lékaři, a prosím vás o radu. Zdá se mi, že můj manžel musí býti nějak nemocen."

"A nač si stěžuje?" ptám se.

Osudný paprsek.

Pro kalendář Amerikán napsal dr. Miloslav J. Breuer, Lincoln, Neb.

Dr. Miloslav Breuer

I.—Pokus.

Cestující jednatel firmy, který vše, co v následujících řádkách bude popsáno zavinil, přišel do naší nemocnice právě když jsem prozatímně obstarával její řízení za nepřítomnosti správce, dra Penrose. Obchodní zástupce onen byl vzorem uhlazené zdvořilosti a mluvil s vědátorskou zdrželivostí. Leč z jeho vylíčení vlastností a účinků nového uspávajícího prostředku, jenž mi nabídl a z výstřižků a otisků z odborných časopisů lékařských, jež mi předložil, dospěl jsem k přesvědčení, že tuto příležitost nesmím v zájmu nemocnice a pacientů nechat ujíti. Byl bych se rád poradil s doktorem Penrosem, tento se měl vrátiti teprve za dva dny; a lučební jednatel mi pravil, že je mu nutno opustiti Lincoln ještě téhož večera. Osvojil

MILOSLAV J. BREUER.

SESTŘIČKA.

Arabeska z texaského života.

(Dokončení.)

S panem Šťastným to již začínalo býti tak, že se na to těšil, že se sejde s Vlastou, aniž by to byl sám tušil. Však když dojem osoby Vlastiny mu tkvěl dále a stále živěji na mysli, přece musel poznati

Miloslav J. Breuer

Osudný paprsek a další povídky raného česko-amerického spisovatele

František Hlous
Jaroslav Olša, Jr.
Michaela Rampasová
Zdeněk Rampas
(editoři)

Editoři a nakladatelství Nová vlna děkují Františku Hlousovi,
Pavlu Pokornému, Michaele Tydlitátové, Martinu Nekolovi,
Danielle Sigler, Davidu Muhlenovi, Ianu a Davovi Nelighovi,
Náprstkovu muzeu asijských, afrických a amerických kultur v Praze,
National Czech and Slovak Museum and Library v Cedar Rapids, Iowa,
Briscoe Center for American History at the University of Texas v Austinu
za pomoc při vyhledávání, digitalizaci a korekturách.

Foreword and Bibliography © Jaroslav Olša, Jr., 2025
© Zdeněk Rampas – Nová vlna, 2025

ISBN – 978-80-88343-88-2

I
Fantastické a science fiction povídky

Kamenná kočka.

Četli jste o tvrdých českých palicích. Události, o nichž jste četli, měly za jeviště půdu českou a za kulisy chalupy některé české vesnice. Já, jenž jsem českou vlast nikdy nespatřil, budu vyprávěti o tvrdé české palici v době drsné přítomnosti, v nesmírném moderním městě bzučícím obchodem a vědou; a nebudou v něm sedláci a panímámy, nýbrž lidé, již měli mysli cvičené a ruce obratné ve svém oboru pokročilé vědy, a žili způsoby a zvyky vzdělané a složité společnosti.

Myslím, že v den, kdy ukazoval doktor Blažek mně a mladému Koenigovi kamennou kočku, bylo posledně, co jsem spolu s Koenigem navštívil laboratoř, a vůbec naposledy, co jsem Koeniga viděl. Jak jsme otevřeli dveře, na odpověď dra. Blažka našemu zaklepání, ohlížel jsem se po velké, jasné světnici, neboť mi nijak nechtěla připadat známou a všední. Měla vzezření vzdušnosti a světlosti, se třpytem slunce na nesčíslných skleněných věcích a lesklém kovu různých barev. Koenigovy oči však rychle přelétly světnicí a stanuly na druhém konci, kde pracovala slečna Vlasta, neboť obyčejně když jsme našli dra. Blažka pracujícího ve své laboratoři, jeho dcera Vlasta mu pomáhala.

Měla na sobě sbíranou zástěrku s ohrnutými rukávy; slunce vrhalo lehký odlesk s jejích hnědých vlasů, a jak byla nahnuta nad stolkem s očima sklopenýma nad svou prací, přebírajíc jemným dotknutím bílých prstů tenké, pavučině podobné parafinové stuhy, byla skutečně půvabnou Minervou mezi třpytícími se sklenicemi a nástroji. Když jsme vešli, zvedla oči, a spatřivše Koeniga, kynula mu na pozdrav. Koenig váhal, ohlédl se po světnici, a konečně následoval mne ke stolu, u něhož seděl u práce dr. Blažek. Doktor nás roztržitě pozdravil, vyzval, abychom se posadili, a pracoval dále. Vyndával kapacími trubičkami tmavé tekutiny různých odstínů z řad zkumavek a kapal je na červené kusy, podobné syrovému masu, na Petri-mističkách, načež tyto zčernaly a scvrkly se, a píchal do nich zubatou jehlou. U lokte mu stál drobnohled a vedle něj poznámková knížka s nesrozumitelnými symboly.

Pak následovala tato děsná příhoda. Dr. Blažek pracoval dále, jako

kdyby byl zapomněl, že jsme tam, Koenig se vkradl po špičkách k slečně Vlastě a stál za ní, pozorovav její práci, kdežto já hleděl s okouzlením na doktora. Náhle nechal práce a seděl chvíli zticha. Pak si trhnutím obrátil manžetu a ohrnul rukáv až k loktu a nakapal na kůži tmavé, zelenavé tekutiny. Výsledek byl odporný k pozorování; maso zčernalo a scvrklo se a jeho rameno se zatřáslo tak, že zaťal pěst. Chvíli to pozoroval, pak vzal nožíček, projel jím plamenem a jedním rázem uřízl zčernalou kůži a maso. Zastavil krev, přilepil na to náplast a pracoval bezstarostně dále, v úplném zapomenutí, že tu sedím a že mi mráz přechází po těle.

Pochybuji, že slečna Vlasta neb Koenig o této příhodě věděli. Téměř hodina uplynula, nežli se dr. Blažek náhle vzpamatoval a obrátil se ke mně s nejupřímnější omluvou za svou nedbalost, že na nás zapomněl. Odložil práci a pobavil nás tak příjemně, že jsme na jeho předcházející jednání zapomněli. Byl mezi svými bližšími známými vyhlášen jako dobrý společník a příjemný způsob, jímž vítal formální návštěvy, činil jej oblíbeným hostitelem. Navštěvoval jsem jej takto dosti často.

Pamatuji se, že při odchodu nám doktor ukazoval kamennou kočku na nízkém pilíři v předsíni a pravil, že ji nedávno přidal ke své sbírce uměleckých děl. Sotva jsem si jí povšimnul, ale přece mi utkvěla v paměti a tkví tam dosud a straší mne, když bych raděj pomýšlel na něco příjemnějšího. Byla přirozené velikosti, z nějakého černého kamene, a bezpochyby byla výborným vzorem sochařské práce. Měla vyklenutá záda a napřímený ocas a bylo to tuze životu podobné znázornění rozzlobené a polekané kočky. Leč přece se mi to nechtělo nějak líbit a ani nevím zrovna proč; vypadalo to skorem jako ucourané a zdálo se to znetvořené kolem očí a činilo na mne na okamžik dojem hnusu. Koenig se na to díval s vyvalenýma očima, slečna Vlasta stála na schodech a neříkala nic.

Jak jsem se zmínil, bylo to naposledy, co jsem s Koenigem byl. Ne snad, že by mně bylo na Koenigovi osobně záleželo, neboť ačkoliv to byl dosti rozšafný Němec, mladý lékař s rostoucím jménem a příjemnou, přátelskou povahou, byl pouhým mimořádným známým, s nímž jsem se sešel během návštěv u dra. Blažka. Neměl jsem v něm žádný zvláštní zájem – ten měl teprve začíti. Neboť asi o dva dny později Koenig zmizel, náhle a úplně. Z jeho majetku nebyl ani vlásek dotknut; naprosto nic zvláštního nebylo na něm zpozorováno před jeho zmizením, jak vyšlo najevo pozdějším vyšetřováním; ani nejmenší stopu nebylo možno po něm najíti, dle níž by se mohl hledati. Byl postrádán, hledal se, a nebyl

k nalezení; více jsme nevěděli. Jeho záležitosti zůstaly po něm právě jako po člověku, který jde večer spát. Bylo to, jako když zhasne plamen.

Jeho jméno právě začínalo svítit před veřejností a náhlé jeho zmizení způsobilo pohnutí. Byl oželen mnohými přáteli, jichž si byl získal velký počet, neboť měl upřímnou povahu; a nevědělo se, že by byl měl vážných nepřátel. K doktoru Blažkovi se obracelo mnoho pozornosti a soustrasti, neboť bylo známo, že jest s Koenigem dobrým přítelem. Šeptalo se s jistou veřejnou tajemností v společenských kruzích, že mezi Koenigem a slečnou Vlastou bylo cosi silnějšího než pouhé přátelství a že dr. Blažek hleděl na to příznivě. Jak přesně si Koenig u Blažka stál, nebylo známo, ale všeobecně se připouštělo, že starý lékař si o mladém lékaři mnoho myslel. A zdálo se, že několik neděl usilovné naší práce zanechalo zmizení Koenigovo nerozluštěným.

Navštívil jsem dra. Blažka v dvojí úloze, jako přítel, abychom si o tom spolu promluvili, a ve své úřední hodnosti, zdali by mi nemohl nějakou zprávou vypomoci. S drem. Blažkem jsme bývali za mládí přáteli; chodili jsme spolu do školy, kde jsme byli vázáni k sobě a odlišeni od ostatních zvláštní a vzájemnou žilou duševní, takovým morbidním rozborným a vyšetřovacím nadáním, které nám nedalo pokoje. Znali jsme se dobře v dnech, když jsme byli oba zápasícími a nespokojenými začátečníky v praxi; a dříve nežli moje neukojitelná žádostivost analyzovati odtažlivosti a luštiti nevystižitelnosti donutila mne zanechati věcí lékařských k vůli mému nynějšímu postavení u tajné policie a dříve nežli dr. Blažek, trpící tímtéž nepokojem, avšak obdařen větším jměním (zděděným po otci, jenž jej získal prodejem pozemků v západním Chicagu), zařídil si skvělou soukromou laboratoř a pustil se do všelikých neslýchaných výzkumů. Udržovali jsme stálé přátelství; avšak bylo to zvláštní přátelství. Možná že každý zná lidi, jejichž společnost se mu líbila, jež považoval za dosti úctyhodné osoby v jistých ohledech a s nimiž si liboval udržovati povrchní přátelství, ale jež pro nějaké vlastnosti v jejich povaze nenáviděl, odsuzoval a jimi opovrhoval; neb jiné snad, jež skutečně ctil a miloval, ale s nimiž z nějaké nepatrné příčiny měl ve zvyku nelaskavě jednat.

Dr. Blažek měl zvláštní duševní schopnosti; osobně byl vzdělaných a uhlazených způsobů. Trochu krátké postavy, ale vzhledných tahů, černý vous jako hedvábný, jiskřící černé oči, jemné bílé ruce, s prsty ohebnými, s tichým, jemným hlasem a stále přítomným úsměvem, byl vtělením graciosní laskavosti. Měl zvláštní konversační vlohy a takové líbezné způsoby chování, že bylo radost kolem něj býti. Přece se ale

držel o samotě, měl jen malý počet vybraných přátel a bydlel sám se svou dcerou. Nu, jest to mou zásluhou, že vím, že jsem již starým hlupákem a neztratím snadno hlavu pro půvabnou mladou dámu. Ale slečna Vlasta skutečně jí byla; krásu těla měla a zároveň příjemný způsob řeči a chování po svém otci; vzdělání měla všeobecné, v hudbě, literatuře, řečích, i odborné, takže byla svému otci pravou rukou; mluvila krásně a plynně česky – celkem musím říci, že takových dívek, českých aneb jiných národností, je na světě málo. Není divu, že ji dr. Blažek střežil s téměř šílenou žárlivostí, aby se mladíci o ni nervali.

Bydleli sami, v nádherném domě, v němž měl své laboratoře a sbírky. Jeho laboratoře byly zařízeny s podivuhodnou úplností, a podivuhodné věci se v nich asi děly. Blažek byl vždy zaměstnán nějakými hlubokými výzkumy; ale jen zřídka uveřejnil jejich výsledky, většinou zůstaly uschované jako tajnosti Sfingy. Měl své domněnky – bylo-li to něco podobného oněm věcem, jež prováděl, když jsme byli na universitě; pamatuji si, jak točil různými zvířátky v centrifugálním stroji, aby zvěděl, jaký to má účinek na oběh krve, neb nechal králíkovi několik dní u ucha troubit z parní píšťaly, pak jej zabil a prohlížel vnitřní ušní ústrojí, aby se přesvědčil, které části byly pokaženy.

Právě v tomto ohledu mohu uvésti, co mám proti doktoru Blažkovi. Připadalo mi, že ten člověk měl v sobě něco nelidského, když se jednalo o nějakou vědeckou práci. Tu zmizel vlídný, zdvořilý „gentleman“; jeho oči zářily jako ohnivé koule a bylo v nich cosi divokého; jeho pohyby byly zdlouhavé, podobné pohybům kočky číhající na myš; pak byl chladný, krutý, bezohledný, vypočítavý, nemilosrdný; neváhal by před ničím, aby došel svého cíle. Když si vzpomenu na některé věci, jež jsem viděl jej konati, jde mi mráz po těle. Jsem přesvědčen, že byl schopen mne na kousky rozsekat, pakli by to byl nějaký výzkum jeho požadoval.

Jeho povaha měla ještě jednu stránku. Byl milovníkem krásných umění a jeho dům byl museem, dobře známým umělcům velkoměstským, netoliko velikostí jeho sbírek, ale jejich vybraností. Já sám tomu mnoho nerozumím, ale často mi hrdě ukazoval některé malby od Josefa Mánesa, Ženíška a jiných českých mistrů; zvláštní radost měl z bitevního kusu od Karla Svobody; a sochy od Václava Levého, Kafky, Celdy, Kloučka, a sochy Jiřího Poděbradského od Ludvíka Šimka; některé reprodukce a některé originály; měl také mnoho amerických děl, francouzských a italských, německých ale málo. Byl českým vlastencem, myslím, že silnějším, nežli nechával na sobě znát; a ačkoli měl něco

málo německých děl, byla to pouze taková, na nichž nebylo němectví příliš znáti. Pamatuji se, jak jednou koupil sochu od Pfluegra a zaplatil za ni značnou sumu. Pak se mu to nějak rozleželo v hlavě, že jest podobná Germanii vítězné, a na místě ji rozbil sekerou. Viděl jsem jej se sekyrou v ruce, stojícího uprostřed kamenných trosek. „Jest tomu tak lépe," pravil, „příliš mne to zlobilo."

Mluvil jsem s ním o zmizení Koenigovu. „Poněkud neobyčejná věc," pravil. „Možná že se vám budu zdáti zlým," pravil pomalu a zamyšleně, „ale jestli pak víte, že se mi skorem spíše ulehčilo jeho zmizením. Víte, když jsem na to pomýšlel… bylo by mi tu teskno bez Vlasty… a pomýšleti si, že mi ji odvedl Němec…" – hleděl z okna ven – „mou jedinou, tolik své matce podobnou, dáti Němci…" ztichnul a vrtěl hlavou.

Mluvil jsem s ním delší dobu, avšak nemohl mi poskytnouti žádnou informaci, která by nám mohla vypomoci při vyšetřování. Když jsem odcházel, zdržoval mne u schodů. „Přivezou mi novou sochu," pravil, „nechcete ji vidět? Vím, že by se vám líbila." Ale dokud případ Koenigův nebyl rozluštěn, nemohl jsem myslet na cokoli jiného.

Bývají doby, kdy si detektiv neví rady. Uplynul týden za týdnem a neúnavné snahy našich lidí nebyly s to vrhnouti na záhadu nejmenšího světla. Obával jsem se, že budeme musit zapomenout v stále přibývajícím návalu nové práce. Pak s odhalením Kašparem učiněným, s překvapujícím vyjádřením od slečny Vlasty, najednou se to obnovilo.

Kašpar jest mladík na tajném štábu, z kterého někdy něco bude. Mluví několika jazyky a dovede ze sebe udělati cokoli, od italského nádeníka až po prodavače automobilů. Dle svého zvyku pracoval i na tomto případě pilně, ale neříkal ničeho.

„Doktor Blažek neví, kdo jsem," pravil v jedné ze svých pravidelných zpráv mně podaných. „Jsem sluhou v jeho domě, opatruji jeho sbírky a získávám si přátelství ostatních sluhů. Onehdy v neděli večer jsem jim uspořádal malé hypnotické představení pro zábavu, a tu jsem si zvláště všiml jedné služky. Když byla pod hypnotickým vlivem, jevila neobyčejnou hrůzu z doktora Blažka. Pak opatrným vyšetřováním s ní o samotě dozvěděl jsem se, že ji doktor několikráte hypnotizoval a postrašil ji, když byla pod jeho vlivem. Bála se výhrůžek doktorových, aby cosi neudala. Co to bylo, jsem se také dozvěděl pomocí hypnotického vlivu, když jsem jí dokázal, že můj vliv jest silnější nežli doktorův; byl to pouze úryvek věty, kterou zaslechla náhodou; nemohla si domyslit, proč by to mohlo být důležité. Zdálo se, že doktor káral slečnu Vlastu neb jí vytýkal: ‚… mám proti němu všecko na světě,' opakovala mi

komorná; ‚opovážil se postaviti se proti mně v lékařské schůzi, takový mlékobrádek… a je to Němec…‘ To bylo vše.“

Neměl jsem ani času si to v mysli převrátit, nežli přišla slečna Vlasta. Vklouzla do světnice jako stín a potácela se k pohovce. Již jsem ji dávno nebyl viděl a změna na ní viditelná mne překvapila a polekala. Její krásný obličej byl bílý jako křída, kdysi kvetoucí líce byly vpadlé a utrápené, její veliké oči byly široce otevřené a byl v nich jakýsi nervosní, ustrašený svit, a pod nimi černé kruhy. Jak seděla, vydechovala rychle a ruce se jí na klíně třásly.

„Doktore Sýkoro,“ vyhrkla ze sebe, „já se zblázním. Já vím, že se brzy zblázním, jestli se něco nestane. Taková ohavnost – taková nelidskost – tlačí mne to ve dne i v noci,“ sklonila obličej do dlaní; „pomalu mne to připravuje o rozum; cítím to. A přece – jest mým otcem. Doktore Sýkoro, vy jste naším starým přítelem –“ váhala chvíli.

„Slečno Vlasto,“ odpověděl jsem, „víte, že cokoli mi svěříte, bude mi posvátným; a kdybych mohl něčím pomoci, byl bych velice šťasten. Nevíte, jak mne to rmoutí vás takto viděti.“

Chvíli se štkaním celá chvěla. Byl jsem naprosto v rozpacích a stál jsem s bezmocností člověka, jenž vidí krásnou dámu v slzách.

„Přišla jsem k vám,“ začala konečně, „poněvadž jsem se někomu musela svěřiti, neb to déle sama nevydržím, a vy jste jediný věrný přítel, jehož vím, že mám. Vy jste mi vždy byl jako otcem – a přece, já nevím – nevím, jak vám to mohu povědít.“

„Ovšem,“ začal jsem, „kdyby to bylo – –“ ale nevěděl jsem jak skončit.

„Jest to o Ludvíkovi – doktoru Koenigovi. Je to hrozné!“ Celá její štíhlá postava se zachvěla. „Já nevím, že můj otec nepochopil, že touto ranou zabije mne tak jistě, jako – – Ó, co to říkám! Vždyť se mnou jednal nerozumně a káral mne, když jsem si dělala známosti s muži. Strašně se rozzlobil na – na dra. Koeniga; bál se, že od něj odejdu, a chtěl, abych s ním navždy zůstala a pomáhala mu v laboratoři; že prý mu nikdo tak nedovede pomoci jako já. Jinak je na mne velice hodný, ale – proti Ludvíkovi hrozně bouřil – – Ó, co to říkám? Více vám nesmím povědít, nežli to, že on je tam. On je tam, a já se na tu hrůzu musím dívat každý den. Ó, co jsem to učinila.“ Zakryla si obličej rukama a celá se chvěla.

Byl bych jí rád něco řekl, ale stále vzlykala, mluvíc nesouvisle, najednou se zvedla a vyběhla rychle ven, zanechavši mne v úžasu a rozpacích. Když jsem se dostal ven na chodník, její automobil již rychle mizel v dálce na ulici. Vrátiv se do úřadovny, našel jsem tam Kašpara; chodil sem tam, se zaťatými pěstěmi a bledým obličejem.

„Slyšel jsem každé slovo," pravil. „Ten člověk jest ďáblem. Poslyšte, doktore Sýkoro, já jsem jednou slečnu Vlastu miloval; za to se nestydím, neb jestli na světě kdy bylo hodného děvčete, jest to ona; miloval jsem ji, nežli se vyskytl Koenig, a bylo to nesnesitelné chování jejího otce, které mne odehnalo. Tenkrát jsem se filosoficky vzdal. Toto jest však příliš mnoho. Poženu jej na smrt pro utýrání její mírné duše. Nezbývá mi teď do toho mnoho."

Pravil jsem, že byl Kašpar v některých ohledech geniem. Seděl jsem v židli a přemítal o tom, ale nechtělo mi nic do hlavy; záležitost, do níž byli zamotáni moji dva přátelé, lékaři, stávala se každým krokem záhadnější. Ale Kašpar zatím pracoval. Celé dva dny jsem jej neviděl, pak půl dne běhal po stanici sem a tam. Přišel ke mně.

„Chcete být přítomen na denouément, doktore? Dnes večer v sedm hodin."

Přijel pro mne v sedm hodin. Jeli jsme v automobilu a zastavili se ve fotografickém ateliéru.

„Bylo těžké dostati dobrou fotografii Koenigovu," pravil, když vyšel s balíčkem; „musel jsem se míti na pozoru, neboť jsem nechtěl, aby to vytrubovali se střech. Mám jednu, opravenou k našemu účelu."

Ještě jeden automobil zastavil zároveň s naším u domu dra. Blažka, ve stínu trochu vzdáleného stromu. Bylo v něm několik policistů ze stanice; Kašpar jim něco pošeptal a pak jsme šli spolu do domu. Byl jsem trochu zvědav, neboť se zdálo divné, když otevřel přední dveře a vešel, avšak upamatoval jsem se, že tam byl sluhou a měl volný vstup. Když ale vytáhl z kapsy dvě živé žáby a vrabce, nevěděl jsem, co si myslet. „Nemohl jsem dostat morče ani králíka," řekl; „musel jsem vzít žáby a vrabce."

Na ústupku na schodech v hořejší síni byla socha, nejspíše nová. Kašpar stisknul knoflík u elektrického světla a požádal mne, abych si sochu pozorně prohlédl. Byla z nějakého kalného, neleštěného černého materiálu, nejspíše mosazi, a představovala mladíka, skorem nahého, sedícího s bradou podepřenou v dlani, jako v hlubokém zamyšlení, se známkami hlubokého zaměstnání duševního na obličeji. Byla asi životní velikosti, ale vypadala větší, následkem tvaru podstavce. Stála v pozadí ve výklenku, světlo na ni padalo šikmo a zvýšilo vráskovitý pohled obličeje. Nějak se mi nelíbilo vzezření sochy, jak tam stála, se stíny zábradlí na ni padajícími.

„První pozoruhodná věc o této soše," pravil Kašpar, „jest její lehkost. Soudil bych, že neváží celých dvě stě liber. Vidíte, zvednu ji sám. Musíte připustit, že jest to trochu zvláštní. Pak," – když jsem na něj netrpělivě

hleděl, neb jsem nemohl rozumět těmto ceremoniím, – „všimněte si pozorně rysů obličeje.“ Podal mi fotografii, již vyňal z kapsy. Byla to podobizna Koenigova, právě ta, která byla uveřejněna v denních listech, avšak fotografem vytisknuta hodně do tmava. „Vy jste jej dobře znal,“ řekl Kašpar.

Podíval jsem se s obrázku na sochu a zase zpět, a mráz mne začal pojímat a krev jako kdyby mi v tepnách mrzla. Kašpar sebou také trhl, neboť nahoře u schodů objevila se kývající se postavička doktora Blažka. Patrně to nebylo na programu, neboť Kašpar se zamračil.

„Schovejte podobiznu a nezmiňujte se o ničem,“ zašeptal.

Doktor sestoupil a vřele nás uvítal a potřásal nám ruce; nevěděl jsem, zdali svit v jeho očích byl jinaký než obyčejně. Hlava se mi dunivě točila; sotva jsem sebral dosti smyslů, abych odpověděl na doktorovo uvítání a na jeho pozvání do laboratoře.

„Nevěděl jste, že s drem Sýkorou jsme dobrými přáteli,“ pravil Kašpar. „Jednou prokázal naší rodině vzácnou službu. Dovolil jsem si provésti jej vašimi sbírkami.“ Obdivoval jsem se jeho duchapřítomnosti. Dr. Blažek jej také vyzval, aby se posadil.

Začali jsme na poněkud bezvýznamném hovoru a mráz šel mi po zádech nahoru a dolů. Elektrické světlo se odráželo v milionu třpytících se bodech ze skla a lesklého kovu; všeliké aparáty braly na sebe divné tvary a groteskní stíny se natahovaly do tmavých koutů. Ze vzdáleného konce světnice na nás zírala černá hloubka výklenku ve zdi, přes nějž byla natažena záclona. Doktor Blažek však tak příjemně hovořil, že se mi brzy ulehčilo, a téměř jsem se již zapomněl. Ale když to slibovalo trvati pozdě do noci beze změny, byl jsem přece trochu roztržitým a stále jsem se ptal sama sebe, nevidím-li sardonický svit v doktorově oku. Mluvili jsme něco o počasí, Kašpar vstal a šel k oknu podívati se na oblohu. Vzal z kapsy doutník, zapálil jej a díval se dolů na ulici. Domníval jsem se, že to byl signál, neb Kašpar si prohlédl celou světnici a dal si jednu ruku do kapsy.

„Požádám vás, abyste mi vyhověl několika experimenty,“ pravil doktorovi. „Bude vám to jedno, když je uvidí doktor Sýkora, neboť jej to také velice zajímá.“ Obával jsem se, že přízvuk jeho hlasu jej prozradí.

„S radostí,“ pravil dr. Blažek srdečným tonem; „bude mne to těšiti. Pojďte za mnou.“ Vedl nás k výklenku na druhém konci, částečně pokrytému záclonkou. „Ukáži vám, cokoliv si přejete.“ Jako kdyby byl věděl, čeho si Kašpar přeje. Šli jsme oba za ním a on hleděl zářícíma očima stále přímo na mne.

Najednou se prudce otočil a mrštil po mně pohledem, který mne až v srdci zamrazil, skočil po Kašparovi hbitostí divoké kočky, chytil jej kolem těla a zvedl jej s podlahy. Kašpar byl chycen zcela neočekávaně a byl téměř bezmocný v rukou doktora, který jej strkal do tmy za záclonou. Jaký pekelný osud jej tam čekal, mohl jsem jen tušiti, stoje jako k místu přimrazen. Tu náhle se prorval ovzduším ostrý výkřik, a otočiv se, spatřil jsem bledou postavu slečny Vlasty na okamžik ve dveřích; pak se potácela v omdlení zpět. Toto poněkud doktora překvapilo; jenom na okamžik, ale dosti dlouho, aby to poskytlo Kašparovi možnost lépe se zachytiti, a učinilo hru trochu méně jednostrannou. Kašpar musel míti nějaké tušení o tom, co jej očekávalo, neboť byl bledý a zápasil šíleně. Stál jsem tam ještě okamžik se slečnou Vlastou, ležící bez sebe ve dveřích, a dvěma zoufalými muži, semknutými v objetí. Pak bylo slyšet kvapné kroky na schodech a policisté, čekající dole, přihrnuli se do světnice. Stanuli okamžik překvapeni; pak dva sebrali slečnu Vlastu a odnesli ji na pohovku v síni, ostatní spěchali k nám. Ale ještě dříve nežli k nám došli, zmizely postavy obou zápasících mužů již částečně ve tmě za záclonou. Viděl jsem jejich těla, přehnutá a napínající se přes nějaký velký předmět, kolem nějž se potáceli, ale jejž se nedotýkali. Viděl jsem, jak se Kašpar mocně opřel, nahnul tmavou postavu doktorovu přes něj a strčil ji ještě dál do tmy. Doktor, jehož jsem viděl pouze dolejší polovici, vypustil ze sebe hrkavý zvuk a náhle jako kdyby byl zvadnul; Kašpar jej pustil a odskočil kvapně zpět. Slyšel jsem šplouchnutí a několik kapek mastné, černé, hnusně páchnoucí tekutiny padlo blíže mne.

Kašpar se chvěl jako od zimnice, jeho obličej byl bílý jako vápno a oddychoval těžce.

„Bylo to kruté! Kruté!“ pravil, lapaje po vzduchu jako ryba vyhozená z vody. „Ale musel jsem to učinit, neboť bych byl nyní sám – kde jest nyní chudák Koenig.“

Vyhodil z kapsy žáby a vrabce.

„Nepotřeboval jsem jich,“ pravil. „Důkaz jest nyní silnější, jen že nebude muset již přijít před světského soudce.“ Zamával rukou ke tmě za záclonou, kde bylo mrtvé ticho.

„Ještě jej z kádě nevyndávejte,“ povídal nám, když jsme nahlíželi za záclonu. „Jest to příliš hrozné. Musím míti čas, abych tomu zvykl. A mohli byste si s tou břečkou ublížiti. Zítra –“ Zasmál se krutě, divoce na krátký okamžik. „Víte, že by zasloužil, aby jej vystavili do nějakého musea nebo galerie?“

„Ano,“ pravil mi poněkud později, „od té doby, co jsem si povšimnul, že sousedovic dítě vypuklo v pláč, když vešlo a spatřilo kamennou kočku tam dole na pilíři – od té doby, co mne dojala strašná podobnost té černé sochy v síni – víte – od té doby jsem pouze hledal důkaz, který by platil před soudem.“ Zastavil se a ohlédl zpět. „Pro boha,“ pravil, „slečně Vlastě podejte zprávu o tom šetrně!“

(*Bratrský Věstník* [= Fraternal Herald], Cedar Rapids, Iowa, Roč. 19, 1916, čísla 9–10, str. 273–4, 297–8, 301)

Člověk bez hladu.

Po svém návratu ze studií v Praze a Vídni rozhodl jsem se započíti praxi v českém Chicagu, i zařídil jsem si úřadovnu na západní 26. ulici. Brzy potom jsem obdržel první profesionelní návštěvu v osobě sličné mladé dámy, nevěsty dobrého mého přítele, doktora Volného. Srdečně jsem ji uvítal, neboť jsem již dávno neviděl ani ji, ani jejího manžela. Zdála se býti velice znepokojená. Dlouho neokolkovala.

„Pane doktore," pravila mi, „přicházím k vám jako k příteli a jako k lékaři, a prosím vás o radu. Zdá se mi, že můj manžel musí býti nějak nemocen."

„A nač si stěžuje?" ptám se.

„On říká, že se nikdy necítil zdravějším nežli nyní, a vypadá tak. A přece jsem jista, že ničeho nejí. Vždycky jídlo na talíři jen tak zpřevrací, a když jej odnáším, vidím, že z toho nic neubylo. Když se jej ptám, co mu je, říká, že nic, a tváří se, jako kdyby jedl; ale já vidím, že nic nejí."

„A nejí snad někde jinde?"

Zavrtěla svou krásnou hlavou.

„Nikoli. To by mi řekl. Takový on není. Ničeho přede mnou netají, vyjma svých vědeckých prací, kterým já nerozumím. Nejprve jsem myslela, že snad je to vinou mého vaření a že s ním není spokojen. Avšak vždyť přece mám rozum a nejsem rozmarné šestnáctileté děvče. Jsem dosti dospělá, abych to poznala, kdyby tomu tak bylo; když to uvážím, vidím, že to nemůže být. Musí být nějaká příčina, že nejí. On se všelijak vymlouvá – že nemá hlad, aneb že skutečně jedl a že jsem to neviděla."

Musel jsem úzkostlivé paní vysvětliti, že jí nemohu nic poraditi, dokud nevím, co jejímu manželovi schází, a to že nemohu poznat jinak než osobní prohlídkou.

„Ne – ne – nesmíte mu nic říkat," pravila. „To by byl nerad. On říká, že mu nic není, a opravdu, jedná a vyhlíží tuze zdravým. Jenom jestli se na něj zákeřně nevkrádá nějaká strašná nemoc. Bylo by to zcela možné, neb stále koná takové divné práce a stále si takovými neobyčejnými věcmi láme mozek."

„Nu," pravil jsem, „musím jej navštíviti. Jest to jediný způsob k seznání pravdy. Bez toho jsem jej již dávno neviděl a rád bych věděl, co dělá. Nezmíním se mu o tom, co jste mi povídala, a budu jej tajně pozorovati."

Odešla s určitým pozváním, abych přišel na „dinner", jak tam v Chicagu nazývají večerní pokrm. Po jejím odchodu se mi vzbudila celá dlouhá řada myšlenek o mém zvláštním příteli. Chodívali jsme spolu do školy, kde jsem se seznámil s jeho povahou. Od té doby jsme se viděli jen zřídka a na krátko.

„Mínil jsem jej navštívit," pravil jsem sám sobě; „a musím to jistě učinit. Kdo ví, co zas divného nedělá." Sledoval jsem v novinách zprávy o něm, když jsem studoval v Evropě. Že takový poustevník, jako býval on, by byl vykvetl do zamilované aféry tak poetické, mne překvapilo. Zatočil se před veřejností v takové romanci, o jaké jsem myslíval, že se nachází pouze na plátně v pohyblivých divadlech; nebyl bych si toho od takové želvy pomyslil. Avšak když jsem si to před sebou rozložil a důkladně promyslil, musel jsem doznati, že to bylo přece k očekávání a v pořádku. Neboť Volný po celou dobu, co jsem jej znal, na cokoliv zamířil, vždycky docílil. Měl přesně vědecký způsob jednání ve všech věcech. Prostudoval určitě, co vlastně si přál dokázati, vyzkoumal všecky možné způsoby neb stezky dosahující k tomu, vypočítal nejlepší, a pak dal se plnou silou do díla přesně dle vystudovaného rozvrhu. Nepochybuji, že jeho úspěch v této záležitosti, která se týkala srdce a lásky, se rovnal mezi ostatní jeho vědecky provedené kousky.

Nemusím se o tom rozepisovati do podrobností; moji čtenáři to bez pochyby sledovali v novinách, právě kde jsem se to dozvěděl já sám. Nejdříve se to objevilo v novinách, když se do toho vmísil Winslow, a pak byly uveřejněny všecky předešlé podrobnosti – o divutvorných schopnostech mozku doktora Volného a jeho lásce k hezké učitelce na střední škole Harrison; a hezká skutečně byla, neb jsem ji již dávno znal. Podobizny její uveřejněné v novinách nebyly vůči ní spravedlivé, neboť krása její spočívala nikoli pouze v hezkém obličeji, nýbrž v dokonalých způsobech v řeči s jinými a chování, jež se fotograficky nedaly zachytit. Bylo to vše jako jiné aféry srdce, dokud slečna Holečkova se nesešla na veřejném výletu v Riverside s Winslowem, synem předsedy parníkové společnosti. České časopisy jej měly asi správně změřeného – pravý to typ bohatého Američana ničemy: pil, hýřil, kouřil nemírně cigarety, měl pletky s ženskými pochybných pověstí a zdraví měl zkažené nevypověditelnými nemocemi. To ovšem vyšlo vše najevo později; ze

začátku činil tento uhlazený, fysicky krásně vyvinutý, dokonale vzdělaný mladík dojem příznivý a příjemný. Lidé považovali jej za to, jak zevnějškem vyhlížel, za dokonalý plod našeho výborného moderního vychování, a když se mělo za to, že skutečně odvrátí slečnu Holečkovu od doktora Volného a získá si její lásku, šeptalo se v českých kruzích, že to tak dělají všechna česká děvčata: když se stane, že některá je k něčemu, hned opovrhuje českým ženichem a vrhne se k nohám některého bohatého Američana. Volný však nepotřeboval litování; viděl, že bylo třeba přikročiti k činu, a také tak učinil. Že se mu to podařilo, mohl jsem očekávati nejlépe já, který jsem jej dobře znal. Winslow rozhazoval peníze hrstěmi na všecky strany, ale dle všeho musel Volný trefiti na základní požadavek, neboť jeho milenka se jej pak oddaně držela, vzdor všem marnotratným snahám jeho soupeře. Když se Winslow dozvěděl, že skutečně prohrál, jednal opravdu jako pominutý – zdali vztekem nebo zklamanou láskou, nevíme – a přísahal, že Volného zabije. Také se jednu noc na Volného ze zákeří vrhl, ale Volný mu rozbil nos a očernil obě oči. To jsou podrobnosti veřejnosti dobře známé. Já o Volném znal věci, které nikdo jiný neznal.

Ano, musím jej navštíviti. Nyní, když se nám oběma dobře vede, musíme si pohovořiti o těch starých dobách, kdy jsme byli nejbližšími přáteli na universitě, vázáni k sobě hlavně tím, že jsme byli oba chudými studenty. Mimo to, že byl tak zvláštní osobou, pamatuji se naň zejména proto, že byl tak chudým, chudším nežli já, a i já sám míval často hlad. Byl většinu času hladovým a já se s ním často dělil o svou skrovnou skývu. Lával na to často, že je člověku zapotřebí jísti; říkával, že jest to nejen nepohodlné, když člověk nemá co jíst, ale z přírodního stanoviska nesmyslné, a poukazoval na rostliny, které jsou živy bez jídla.

V ohledu jeho studií a prací, které se týkaly výhradně vědy, byl zvláště a podivuhodně nadaným a schopným. Moje vlastní práce v poli vědeckém nebyly nepatrné, avšak jeho mozek jsem vždy považoval za jakýsi tajemný, nadpřirozený zázrak. Nedivím se jeho manželce, že měla strach o jeho rozum. Jeho znalost všech oborů vědeckých, originálnost jeho nápadů, jasnost jeho rozumu a úžasná zručnost, se kterou pracoval, nebyly méně zajímavé nežli rozhodnost, s níž své schopnosti a práce tajil a sám sebe udržoval v neznámosti. Každý mimo mne myslel si o něm, že je to nějaký ubohý dříč.

Pamatuji se na několik událostí na universitě, které ukazují, jakým byl. Jednoho odpoledne bylo ovzduší naplněno rozruchem největší

hry na kopanou toho roku a každý, od největšího profesora až k nejnižšímu sluhovi, byl pln rozčilení. Hledal jsem Volného půl druhého dne a nebylo ho nikde vidět, až jsem jej konečně našel v koutku jedné biologické laboratoře, obklopeného skleněným harampádím, s hlavou skloněnou do drobnohledu.

„Kopaná?“ zamumlal zapomenutě. „Slyš – víš, co je abiogenese? – Podívej se sem!“ Já byl tak rozčilen skrze kopanou, že jsem nemyslil na pohybující se skvrny, jež jsem viděl, až mnohem později, a pak jsem se divil, jestli souvisely nějak s abiogenesií – s těmi řečmi, které bylo v tu dobu slyšeti ve vědeckém světě, o stvoření života v laboratoři, bez pomoci předcházejícího života.

Nebylo neobyčejným, aby jej napadlo něco zvláštního, a pak strávil všechen svůj čas vypracováním nápadu, ke škodě svým studiím, jídlům a spaní. Jednou strávil čtrnáct dní namáhavého experimentování, aby dokázal chybu v knize, kterou napsal jeho profesor; a když to k své spokojenosti dokázal, uložil si zápisky a nikomu se o tom nezmínil. Tak to obyčejně dělal – nedělal s tím žádné tajnosti, ale nechtěl o tom mluvit. Jednou si ze zoologické laboratoře vydlužil kočku; později jsem ji spatřil jakýmsi divně zchromlým, škubavým krokem vykračovati si po stole, pokrytém všemi možnými neporozumitelnými aparáty.

„Co je té kočce?“ ptal jsem se jej. Podíval se na mne s divným úsměvem.

„Sluhové ji minulý týden zabili pro pitvu,“ odvětil mi.

Když vystudoval, nemusel žebrat o zaměstnání. Během jeho rostoucí pověsti měl jedno lepší místo za druhým. Dlouhou dobu byl profesorem chemie na universitě Chicagské a česká veřejnost byla hrda nad tím, že máme též českého profesora na největším sídle umění na západě. Pak, krátce po začátku evropské války, přijal místo lučebního dozorce u Waldo S. Hunt společnosti na vyrábění farmaceutických látek. Příčinou toho bylo, že válka zvýšila ceny některých léků na takový stupeň, že bylo o ně zle, a společnost uznala za vhodné, aby mu platila $25,000 ročně, aby použil své zvláštní schopnosti v pokusech umožniti lacinější výrobu těchto drahých léků, aby byly k dosažení pro americkou veřejnost. A co asi nyní ve svém postavení činí, ti si ani nejpestřejší obrazotvornost nedovede představit.

A nyní jeho manželka myslí, že nejí a že mu něco schází, a má strach o jeho rozum! Kdo ví, na jakých výzkumech zase nepracuje! Já již jej tak znal. Ten týden, kdy přišla do úřadovny, viděl jsem jej na schůzi lékařské společnosti. Ano, bylo na něm vidět týž zapomenutý,

zamyšlený pohled, jako by měl mysl kdesi jinde, jak jsem jej znával. Po schůzi jsme se sešli.

„To jsem rád, že jsi tu, Pospíšile," pravil mi; „nikomu jinému to asi povídat nebudu, ale tobě vždy rád jsem ukazoval své hračky. Musíš někdy přijít a já ti ukážu něco zvláštního. Myslím nejzvláštnější, co jsem kdy dokázal. Překvapí tě to – není to pouze vědeckého zájmu; komukoliv by to vzalo dech."

Po schůzi se vždy odbýval banket, ale Volný se tentokráte omluvil, ačkoliv mu slibovali skvělou hostinu, a odešel hned po schůzi, tvrdě, že má práci.

Několik dní po té jsem jej potkal na ulici; málo kdy si zašel do naší čtvrtě města. Chytil jsem jej za rameno.

„Pojďme tuhle k Šnáblovi," pobízím jej; „sednem si za stůl – vždyť je tomu celé století, co jsme si spolu pohovořili."

„Člověče," odvětil Volný, „na jídlo nemám ani pomyšlení. Spíše bych dokázal vyletět do povětří. Přijď mne navštívit – to bude nejlepší. Až uvidíš mé experimenty, pak tomu porozumíš. Pak si pohovoříme."

Jak jsem se zmínil, byl jsem dosti zvědav, co asi činí. Avšak skrze všeliké maličkosti jsem se stále zdržoval a nemohl jsem se k němu hned dostat. Několikrát jsem jej viděl a stále se zdál býti tak zapomenutým, jak jsem jej viděl poprvé. Tenkrát, jak nás šla malá společnost v neděli odpoledne do Bílého Města pro zábavu, vždycky se na chvíli vzchopil a byl na okamžik s námi; a když jsme si sedli do háječku ke skvostnému stolečku, několikráte do jídla těkavě zavrtal, ale většinou povídal, aby svedl pozornost společnosti od sebe.

Za nějaký týden se přihnal ke mně do úřadovny.

„Již jsem chtěl dávno k tobě přijít –" začal jsem.

„Nu, toho teď nech," pravil kvapně. „Mám cosi jiného. Potřebujem tě. Pamatoval jsem si tvou zručnost při fysiologických výzkumech na zvířatech a odporučil jsem tě. Přijdeš nám vhod při standardizaci." Mluvil dále a nedával mi příležitost k odpovědi. „Beede jede též. Bude práce pro tři. Ano, nový druh ipecacu. Znamenité! Máme to vyšetřiti – velkolepá výprava do Mexického zálivu."

„Ano," řekl jsem, „šel bych. Nemám právě pilno. Cože pravíš? V pátek už? Proč takový kvap? Vždyť jsem ani ještě neviděl ty tvé experimenty."

„Vím. Však není již času. Toto jest důležitá věc. Je také zajímavá. Až potom –"

Společnost Waldo S. Hunt měla vypravený malý parníček, a nežli

jsem se nadál, byl jsem na cestě s Volným a s námi jel Beede, botanik. Týž během výzkumné cesty výspami za Floridou sebral od tuláků pověst o divotvorné rostlině, která vyléčila úplavici a působila zvracení. Přesvědčil se, že na některých ostrůvcích této rostliny byly veliké zásoby, a malé vzorky přivezl s sebou. Z těchto podařilo se Volnému isolovati látky podobné emetinu a cephaelinu. To mělo důležitý význam, poněvadž skutečný lék ipecac a účinný princip, emetin, od začátku války vystoupily o 300 procent v ceně a nebyly skorem k dostání. Zde se jednalo o objevení velké zásoby, která by velice snížila cenu a poskytla by léku dost na všecky potřeby. Mimochodem jsem se dověděl, že jedna společnost právě nabídla Volnému královskou odměnu, jestli zdokonalí laciný způsob tříbení glycerinu, což zamítl. „Glycerinu ještě více na třaskaviny!“ povídal mi, „ať mi dají pokoj s vražděním. Zde je něco; ipecac je úlevou pro nemocné.“ Měli jsme na lodi úplné laboratorní zařízení, aby se mohly konati všecky zkoušky hned, a v případu že by se rostlina mohla použíti, abychom mohli ihned přivézti s sebou náklad zpět.

Bylo by velice zajímavé vyprávěti, jak jsme hledali Beedeho rostlinu mezi tisíci ostrovy v Mexickém zálivu a našli jsme několik ostrůvků touto květinou porostlých, avšak to zde není na místě. Konečně jsme se rozhodli zastaviti se u jednoho nízkého ostrova, na němž byl pramen vody a velká zásoba rostliny, a započíti lučební práci. Nemohli jsme najíti vhodné místo k zakotvení a loď se tak houpala, že výzkumy na palubě byly nemožné; byli jsme nuceni svézti tedy aparáty na břeh a umístiti je v plachtových stanech, velice to obtížné počínání. Postavili jsme je na nízkém vrcholku, asi tři sta kroků od kraje vody; nedaleko byly tři stromy a pramen, od nichž se táhla bahna a vlnité vršky nějakých deset mil k druhému konci ostrova. Vše bylo porostlé rostlinami, které Beede prozatím pojmenoval Ipecacuanhua martialis; vypadaly velice podobně červeno-hnědým hlávkám zelí.

„Jde nám to dosti dobře,“ pravil Beede. „Podívejme se, je pouze večer druhého dne, a Volný již tam vaří jeho ipecac. Ale to je mi divné, co tam ten trouba velitel zamýšlí, že vytahal všechny zásoby z lodě na břeh?“

„I brumlal tam něco o přerovnávání nákladu a přítěže,“ vysvětloval jsem mu. „Toť se ví, já tomu nerozumím; toho si musí hledět on sám. Ale zdá se mi býti jaksi divným chlapem.“

Druhé ráno po té přihnal se kormidelník do stanu.

„Všechny zásoby jsou odneseny odlivem,“ zařval. „Nezbylo nám jídla ani pro vrabce.“

„Cože!“ vzkřikli jsme Beede a já jedním dechem. Volný zvedl hlavu a opět se obrátil ke svým skleničkám. Vyběhli jsme na břeh a shledali jsme, že na břehu zbylo pouze několik kovových předmětů, které voda nemohla odnést; vnitřek lodě byl prázdný, mimo kamenné přítěže. Mužstvo lodě běhalo rozčilením sem a tam.

„A co říká velitel?“ ptám se kormidelníka.

„Že se přepočítal,“ odvětil a zabrumlal něco sám sobě, čemu jsem nerozuměl.

Nemohl jsem to pochopit. Avšak poněvadž nebylo ani na jeden den potravin pro deset mužů v naší skupině, nezbývalo mnoho času k rozjímání; byli jsme nuceni všichni vstoupiti na loď a obrátit se plnou parou směrem k Tampa, Florida. Všichni mimo Volného. Experimenty v stanech byly již započaté a nemohlo se jich nechat. Nebyla s ním žádná řeč; stál na tom a zůstal zpět. Nechali jsme mu bochník chleba a dva plecháče hovězího masa a spěchali jsme pryč, nechavše jej skloněného nad křivulí s bublající tmavou tekutinou.

Ten večer jsme stáli s Beedem opřeni o zábradlí lodě ve světle tropického měsíce, rádi, že bylo již po jednom nekonečném dnu.

„Zdá se mi nějak, že ten člověk je blázen,“ pravil Beede. Mínil velitele lodě. „Dávám na něj pozor, jedná jaksi divně.“

Zaslechli jsme hlasitý, děsný smích z kabiny, kde seděl velitel samoten. Jak Beede domluvil, opakovalo se to.

„Aha. Slyšel jsem vás,“ vzkřikl velitel, objeviv se ve dveřích, s prázdným, ošklivým úsměvem na vousatém obličeji. „Ano, jsem blázen! On ze mne učinil blázna; ale nyní jsem se pomstil!“ Zasmál se mrazivě. „Žádný člověk na této lodi nedovede najíti ostrov, na němž se nachází, dříve nežli jeho bídný život zajde hladem. Ha ha! Plavboměrnou knihu jsem zahodil do moře. Ha ha! Nikdo nezná polohu onoho ostrova nežli já, a já jsem blázen! Následuji knihu do moře.“

Řítil se k zábradlí, ale byli jsme skokem u něho. Rval se jako ďas, ale na náš výkřik o pomoc přiběhlo půl tuctu plavců a svázali mu ruce a nohy.

„Dovedeš najíti ostrov?“ obrátil jsem se na kormidelníka. On na mne zůstal hledět s vyvalenýma očima a pak poručil obrátit loď.

Jak dovedu popsat naše horečné snahy najíti ostrov a ty čtyři nekonečné týdny, jež následovaly? Kormidelník nedovedl najíti ostrov; prohlédli jsme jich deset na vlas podobných, nežli nás zahnal hlad zpět do přístavu. Kolikráte za těch třech hladových dnů, co jsme beznadějně křižovali mezi výspami kolem Kuby, mi ruce svrběly přáním zardousiti

velitele, který ležel svázán a zuřící v kabině! Jen myšlenka, že byl blázen a nemohl za to, mne zdržovala od nějakého zoufalého činu.

„Už to mám!“ zvolal Beede, třímaje mi rámě. „Tys neznal Winslowa. Ty oči se mi zdály podobné.“ Vešel do kabiny a strhal veliteli huňaté falešné vousy. „Vidíš,“ pravil Beede, „zapřísahal se, že se na Volném pomstí.“ Sotva jsem se zdržel, abych nekopl velitele zlostně do žeber. Již jsem všemu rozuměl od začátku.

Hlad nás zahnal do Tampy, kde jsme zahřáli telegrafní dráty. Za krátkou dobu bzučela celá země a všecky lodě v zálivu dávaly pozor na ostrov Volného. Dala by se z toho napsat celá kniha, o našem dlouhém, zoufalém hledání mezi tisíci ostrůvků v Západní Indii; o sumách peněz vynaložených společností Waldo S. Hunt za účelem hledání; o našich beznadějných domněnkách, jestli by se přece nebyl nějak zachránil; o rozhorlení padesáti států proti synovi předsedy parolodní společnosti Winslowa; a o podivuhodných výzkumech na šíleném mladíkovi psychologa Duška z University Kansaské, jemuž se podařilo zasloužiti si odměnu od společnosti Waldo S. Hunt. Plný popis jeho prací lze najíti na jiném místě o tom, jak působil hypnoticky na jeho zuřící mozek a vedl jej obrazotvorností skrze všecky podrobnosti první naší výpravy s Volným, až konečně jej nechal samotného, bez zásob, na tomtéž ostrově, s pískem a mořským býlím na podlaze a mořem a oblohou namalovanou na stěnách světnice; jak Winslowowi scházelo jenom na vlas, aby byl zhynul hlady, avšak konečně pomocí sugesce od Duška mu napadlo, aby napsal námořnickou polohu ostrova na lístek z kapesního notesu, zavřel do láhve a hodil do moře v naději, že mu přivede pomoc – vše v Duškově laboratoři. Byli jsme již na lodi připraveni na okamžité vyplutí, a týž okamžik, kdy jsme obdrželi od Duška telegrafickou zprávu o poloze ostrova, vyletěli jsme z přístavu.

Přibližujíce se k ostrovu s tlukoucími srdci, očekávali jsme, že najdem trosky stanů a nářadí a kosti Volného bělající se na slunci. Naše překvapení neznalo meze, když jsme spatřili stany plné, s utaženými provazy, bílé na žlutém písku, a z jednoho se valil kotouček dýmu. Spěchali jsme na břeh.

Našli jsme Volného, sedícího na dřevěné bedně, ruce v kapsách, oči upřené na křivuli s bublající tekutinou. Stanuli jsme ve dveřích, zbaveni řeči. Jeho vysoká postava byla zdravá, jeho líce plné, oči jasné, a vesele si pohvízdával, klepaje patou o bednu.

„Volný!“ prodralo se mi z hrdla.

„Máme to!“ pravil radostně Volný, jako kdyby nic zvláštního se bylo nepřihodilo. „Isoloval jsem emetinu dost a výroba je levná.“

Když jsme se vzchopili z úžasného obdivu, vrhli jsme se k němu, a třesouce jím, obsypali ho otázkami.

„Zahynul hlady – –?“ opakoval po nás zmateně. „Eh – co jsem jedl? Nu – já – totiž – mně to ani – nu, opravdu – já míním – nu, zapomněl jsem – –“ Ustanul, celý zmaten. Pak jsme shlédli nedotknuté zásoby, jež jsme mu ponechali, a úžasem jsme lapali po dechu.

„Nu, nebledněte tak,“ pravil Volný. „Ačkoliv jsem nemohl rozuměti, proč tak dlouho nejdete. Vypadáte všichni tak utrápení, unavení. Pospíšile, mohl's tomu rozumět, kdybys se byl přišel podívat, když jsem tě zval – moje experimenty – –“

„Ještě ti nerozumím.“

„Nevíš, když jsme studovali, jak jsem zanevřel proti hladu, a přísahal jsem, že se jej zbavím?“

„Snad nemíníš, žes to dokázal – – že nemáš zapotřebí jídla?“

„Nu, tak asi to zní, ano. Vlastně, potravin potřebuji k zásobování těla látkami a silou. Víš, jak to dělají rostliny – pomocí světla slunečného – také nemusejí podávati hmotná sousta do otevřených úst, avšak potravin potřebují.“

„Pomocí světla – jako rostliny –“ divím se, sotva dýchaje; „ale přece něco jsi potřeboval; kde jsi to bral?“

„Velice jednoduché. Naše jídla obsahují malý počet prvků – vodík, uhlík, kyslík a dusík. Tyto nacházejí se kolem nás, ve vzduchu, ve vodě, v hojnějším množství, nežli by mohlo všechno lidstvo na světě spotřebovati. Dvanáct let jsem na tom pracoval, než jsem sestrojil látku, která se přidá k hemoglobinu v krvi a která, podobně jako chlorofyl v rostlinách, čerpá potřebné látky ze vzduchu a z vody a skládá je dle potřeb mého těla. Sluneční světlo poskytuje syntetickou energii.“

„Jsi tedy takřka rostlinou – –“

„Ano, holophyt. Musím míti denní světlo, neb bych zahynul, ale vysoké ceny živobytí se mne netýkají. Již jsem tak dlouho nejedl, že mám žaludek slabý, a spoléhám se pouze na novou vlastnost – vidíš, jak mi tato klíma svědčí.“

(*Bratrský Věstník* [= Fraternal Herald], Cedar Rapids, Iowa, Roč. 19, 1916, čísla 7–8, str. 213–5, 235–6)

Vůle a cesta.

„A tam leží Vůle, která nezmírá.
Kdo zná tajemství Vůle, s její silou?“
Josef Glanvill.

„Kde je vůle, je i cesty.“
– Anglické přísloví.

Pan J. Boleslav Kvítek, štábní zpravodaj u Pittsfield „Daily Sun“, vyjádřil svoje překvapení hlubokým a prodlouženým zahvízdnutím. Při slabém rubínovém světle fotografické svítilny protahoval dlouhý pruh filmu nahoru a dolů skrze vyvolávací roztok v černé misce. Světlo se odráželo jako červeně mdlá skvrna s jeho obličeje, rukou a smetanově vyhlížejícího rubu filmu; ostatek světnice byl v čiré tmě. Bylo zvykem pana J. Boleslava Kvítka vyvolati a vytisknouti si své obrázky hned po návratu do svého pokoje z některého kusu práce. Pak, zatímco obrázky schly, přehlížel své zápisky a psal si článek nebo zprávu.

Po tom zahvízdnutí ryzího úžasu, jaký nebyl ještě nikdy v jeho tmavé komoře slyšen, projel pruhem filmu ještě několikráte a opět jej zvedl a hleděl upřeně skrze něj, drže jej proti rubínovému světlu. Další prohloubení tajemství ohlásilo se protáhlým:

„Ký-ý-ýho kozla!“

„Vždyť on tam na tom vůbec není!“ zabručel si, a naladění tónu znělo zmateným a beznadějným přesvědčením, které ukazovalo, že ačkoli toto tvrzení bylo pravdivé, přece bylo úplně nemístné a nevysvětlitelné. Pan J. Boleslav Kvítek se stěží zdržel, aby se neukvapil při dohotovení obrázků do té míry, aby je nezkazil. A když tam před ním ležely hotové, ve vší své dokonalosti – neb Kvítek vedle toho, že byl velice zručným při vyhledávání zpráv pro svůj list a v podávání jich tak, že se dobře četly, dovedl také oživiti je uměle dovednými fotografiemi –, seděl a zíral prázdně na ně, neschopen sebrat smysly, aby mohl začíti s psaním své denní práce. A to bylo zlé, neboť ačkoli celé

Pittsfield znalo každou podrobnost všeho, co se bylo událo, přece bylo by bývalo zle zklamáno, kdyby nemohlo si o tom přečísti v každém ze svých tří deníků.

Příčina zmatení páně Kvítkova může býti vysvětlena asi následovně: časně ráno vydal se z tiskárny „Daily Sun“ se svým zápisníkem a svým Graflexem pozorovati pro svůj list povodeň řeky Coyonk, nebezpečí města Pittsfield a jeho úzké vyváznutí následkem včasného otevření stavidel do nedohotoveného průplavu inženýrem Deardenem; považoval se za zvláště šťastného, poněvadž mohl býti ve středu všeho, co se dělo, a podařilo se mu fotografovati některé důležité události a osoby, zvláště Deardena samého na zdi nového průplavu s pozadím rozčilených lidí, stojícího vysoko na stavidle, dávajícího rozkazy k vypuštění na svobodu uvězněné zuřivosti za nimi. To bylo v pátek ráno, osmnáctého dubna. Gratuloval si znovu a znovu, že bude na zítřek jeho list moci vyjíti s několika obrázky hrdiny toho dne, konajícího svou povinnost, a zásluha za trofeje že bude jeho.

A zde, po několika minutách práce v tmavé komoře, přišlo zarážející objevení, že Dearden na negativech není. Nikoli snad, že to byl nezdar následkem nějaké chyby neb omylu v jeho práci, neb Kvítek byl příliš opatrným a zručným novinářským fotografem a takové chyby nedělal. Nikoli; zde před ním ležely otisky obrázků dokonalé do nejmenší podrobnosti, vyjma toho, že Dearden na nich nebyl. Kdyby býval chtěl pouze bouřlivé davy lidu, průplavní stavby a vody divoké řeky na obrázkách, byly by bývaly uspokojivě úspěšné. Avšak on chtěl Deardena – Deardena chodícího po průplavní zdi a stojícího na stavidlech s jásajícími davy za ním. Kvítek jej viděl ve fotografickém přístroji na mléčném skle, když na něj mířil; tím si byl rozhodně jist. I nyní si pamatoval, jak vypadal celý obrázek ve stínidle jeho přístroje. A zde, na výtiscích, bylo všecko, vyjma Deardena – právě jako kdyby on tam na tom místě vůbec nebyl býval. Bylo těžko říci, byl-li toto problém pro fotografického experta, detektiva, anebo psychologa.

Byly ještě jiné podivuhodné události spojené se sensačním objevením se Deardena na průplavních stavbách a jeho zachránění města Pittsfieldu. Jedna z nich byla podobna zkušenosti páně J. Boleslava Kvítka. Na čtvrtém poschodí jednoho stavení na poříční ulici byl fotograf, který také „dohotovoval“ kodakové obrázky pro amatéry-fotografisty. Jmenoval se Maxmilian Toch a byl ze starého vydání, s všudybylými brejlemi, licousy neurčitého odstínu a částečně lysou hlavou jako archi-

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy ***Osudný paprsek*.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.